

Identifying the factors affecting corporate governance in entrepreneurial businesses based on grounded theory

Mojtaba Soltaninezhad

Department of Accounting, UAE.C., Islamic Azad University, Dubai, United Arab Emirates.

Fereydon Rahnamaroodposhti *

Department of Accounting, SR.C, Islamic Azad university, Tehran, Iran.

Mohammadhamed Khanmohammadi

Department of Accounting, Dam.C., Islamic Azad University, Damavand, Tehran, Iran

Mojgan Safa

Department of Accounting, Qo.C., Islamic Azad University, Qom, Iran.

Article History

Received: 23 November, 2025

Revised: 01 January, 2026

Accepted: 04 January, 2026

Keywords

Corporate governance,
entrepreneurial businesses,
grounded theory,
fuzzy Delphi.

Abstract

Corporate governance has become one of the key strategic issues in contemporary management over the past two decades, such that the quality of corporate governance determines the level of transparency, accountability, and organizational integrity. In entrepreneurial businesses, the importance of this issue is even greater than in large and mature firms, because startups and nascent ventures operate under high uncertainty, limited resources, flexible structures, and environmental risks. The methodology of this study is mixed qualitative-quantitative; in the qualitative phase, grounded theory was employed, and in the quantitative phase, the FDAHP technique was used. To identify the components, interviews were conducted with 14 experts, and open, axial, and selective coding were applied. The qualitative findings led to the identification of 61 effective components, and after three rounds of fuzzy Delphi analysis with a grounded theory approach, 28 influential components affecting the corporate governance process in entrepreneurial businesses were identified, including ownership structure, transparent financial reporting, strategic planning, dispute-resolution mechanisms among stakeholders, ensuring financial sustainability, financial and ownership transparency, preventive and supportive actions, technological factors, effective communication, board meetings, and others.

Published by Shandiz Institute of Higher Education

How to cite this article:

Soltaninezhad, M., Rahnamaroodposhti, F., Khanmohammadi, M., & Safa, M. (2026). Identifying the factors affecting corporate governance in entrepreneurial businesses based on grounded theory. *Novel Explorations in Computational Science and Behavioral Management*, 3(2), 178-194.

<https://doi.org/10.22034/necsbm.2026.561517.1170>

openaccess

Extended Abstract

Introduction

Corporate governance has become one of the central concepts in contemporary management, accounting, finance, and economic policy studies.

* E-mail address: dr.rahnama@iau.ac.ir

Its significance stems from the fact that corporate governance is not merely a set of legal controls or administrative mechanisms; rather, it represents an integrated framework for directing, monitoring, and regulating relationships among different actors within and around the firm. Traditionally, corporate governance has been discussed mainly through the lens of agency theory, with a primary focus on mitigating conflicts of interest between shareholders and managers. Within this perspective, the firm is viewed as a nexus of contracts in which managers may pursue opportunistic behavior unless appropriate monitoring, incentive, and accountability mechanisms are established. However, the evolution of business environments, the growing complexity of organizational relationships, and the emergence of knowledge-based and innovation-driven enterprises have challenged the adequacy of purely shareholder-oriented governance models. Entrepreneurial businesses, in particular, operate under conditions of high uncertainty, rapid technological change, resource constraints, and continuous interaction with diverse stakeholders. These firms are often dependent on founders' strategic vision, investors' confidence, employees' commitment, customers' trust, and institutional support. Accordingly, corporate governance in entrepreneurial businesses cannot be reduced to conventional mechanisms designed for large, mature, and formally structured corporations.

The specific characteristics of entrepreneurial businesses require a broader, more dynamic, and stakeholder-sensitive understanding of governance. These businesses often lack fully institutionalized structures, yet they must simultaneously ensure flexibility, transparency, accountability, and legitimacy. Their survival and growth depend not only on financial performance but also on their ability to create trust, mobilize resources, manage relationships, and respond effectively to changing environmental conditions. Therefore, the governance of entrepreneurial businesses should be conceptualized as a multidimensional system that balances control with adaptability, formal oversight with relational coordination, and managerial authority with stakeholder participation. Despite the growing importance of entrepreneurial firms in innovation ecosystems and

economic development, much of the existing literature, particularly in domestic research contexts, has concentrated on large corporations, listed companies, and established organizational structures. As a result, the interactive and contextual dimensions of corporate governance in entrepreneurial and technology-oriented businesses remain relatively underexplored. This research addresses this gap by identifying the effective components of corporate governance in entrepreneurial businesses through a qualitative and grounded approach. The study is theoretically informed by agency theory and stakeholder theory, with particular emphasis on the latter as a more comprehensive framework for understanding governance in entrepreneurial settings.

Methodology

This study adopts a qualitative research design and employs a grounded theory approach to identify and conceptualize the components of corporate governance in entrepreneurial businesses. The choice of grounded theory is appropriate because the phenomenon under investigation is complex, context-dependent, and insufficiently theorized in relation to entrepreneurial firms. Rather than imposing predefined categories derived from conventional corporate governance models, the grounded theory approach enables concepts and categories to emerge from expert insights and empirical interpretation.

The research is exploratory in nature and seeks to develop a conceptual understanding of how corporate governance functions in entrepreneurial businesses. The use of expert perspectives provides an opportunity to capture practical knowledge, professional experience, and contextual understanding that may not be accessible through purely quantitative indicators. Experts in the fields of corporate governance, entrepreneurship, accounting, finance, and business management are particularly valuable sources of insight because they can evaluate governance mechanisms not only from a theoretical standpoint but also in terms of their applicability to real entrepreneurial contexts.

The analytical logic of the study is based on identifying key concepts, organizing them into broader categories, and interpreting the

relationships among these categories. In this sense, the study attempts to move beyond descriptive accounts of governance mechanisms and toward a deeper understanding of the conditions, processes, and consequences associated with effective governance in entrepreneurial businesses. The theoretical foundation combines agency theory and stakeholder theory. Agency theory helps explain the need for monitoring, transparency, and accountability, while stakeholder theory expands the analytical scope by emphasizing the roles, expectations, and rights of multiple stakeholder groups.

In entrepreneurial businesses, stakeholder theory is particularly relevant because value creation is rarely confined to shareholders alone. Founders, employees, investors, customers, suppliers, business partners, regulators, and supporting institutions all contribute to the development and sustainability of the enterprise. Consequently, governance mechanisms must be capable of coordinating these relationships, reducing uncertainty, strengthening trust, and aligning diverse interests. The qualitative methodology of the study allows these dimensions to be explored in a nuanced and context-sensitive manner.

Findings and Discussion

The findings indicate that corporate governance in entrepreneurial businesses should be understood as a dynamic and relational system rather than a purely formal control structure. In conventional corporations, governance is often associated with board structures, shareholder rights, audit mechanisms, disclosure requirements, and managerial monitoring. Although these mechanisms remain important, entrepreneurial businesses require a more flexible and adaptive governance framework due to their distinctive organizational and environmental conditions.

One of the central components of effective governance in entrepreneurial businesses is transparency. Because these firms frequently face information asymmetry, resource limitations, and uncertainty regarding future performance, transparent communication plays a crucial role in building confidence among stakeholders. Investors, employees, partners, and customers need reliable information to assess the credibility and potential of the business. Transparent reporting and

open communication can reduce ambiguity, prevent opportunistic behavior, and strengthen the legitimacy of entrepreneurial firms. In this regard, transparency is not merely a technical reporting requirement; it is a strategic governance mechanism that supports trust and long-term cooperation.

Accountability is another essential component. Entrepreneurial businesses are often strongly influenced by founders or dominant managers whose strategic decisions shape the direction of the firm. While concentrated leadership may enhance speed, creativity, and responsiveness, it may also increase the risk of subjective decision-making, resource misallocation, or neglect of stakeholder interests. Therefore, effective governance requires mechanisms that balance entrepreneurial autonomy with managerial accountability. Such mechanisms should not suppress innovation or flexibility; rather, they should ensure that decision-makers remain responsible for the consequences of their actions and responsive to stakeholder expectations.

Stakeholder orientation emerges as a fundamental dimension of governance in entrepreneurial firms. Unlike traditional shareholder-centered approaches, a stakeholder-based perspective recognizes that entrepreneurial value creation is collective and relational. Employees contribute knowledge and commitment; investors provide capital and strategic support; customers validate the business model; partners facilitate market access; and institutions provide regulatory and developmental support. Governance mechanisms must therefore enable constructive interaction among these groups. This includes participation, dialogue, fairness, ethical conduct, and mutual commitment. A stakeholder-oriented governance model enhances organizational legitimacy and supports sustainable growth by aligning the interests of different actors.

Trust is also identified as a critical governance element. In early-stage and innovative businesses, formal structures may be incomplete or evolving. Under such conditions, trust becomes a substitute for, and complement to, formal control. Trust reduces transaction costs, facilitates cooperation, encourages knowledge sharing, and enables stakeholders to tolerate uncertainty. However, trust must be supported by consistent behavior, ethical leadership, transparent communication, and

credible commitments. Governance systems that ignore the relational basis of entrepreneurial activity may fail to sustain stakeholder engagement, even if formal mechanisms are present.

Another important finding concerns the need for flexibility in governance design. Entrepreneurial businesses operate in environments characterized by rapid change, technological disruption, and market uncertainty. Rigid governance structures may limit creativity and slow down strategic responses. Therefore, governance mechanisms should be sufficiently flexible to allow experimentation, learning, and adaptation. At the same time, flexibility should not be confused with the absence of control. Effective governance in entrepreneurial businesses requires a balanced configuration in which oversight, discipline, and accountability coexist with innovation, agility, and strategic responsiveness.

The findings also suggest that agency theory alone is insufficient for explaining governance in entrepreneurial businesses. While agency-related concerns such as opportunism, information asymmetry, and managerial control remain relevant, they do not fully capture the interactive and developmental nature of entrepreneurial firms. Stakeholder theory provides a broader analytical lens by emphasizing cooperation, legitimacy, shared value creation, and the interdependence of actors. Therefore, an integrated theoretical perspective is required: agency theory explains the necessity of control and accountability, whereas stakeholder theory explains the importance of participation, trust, and relational governance.

Conclusion

This study contributes to the corporate governance literature by shifting attention from large and mature corporations toward entrepreneurial businesses, whose governance needs are distinct and more context-dependent. The results suggest that corporate governance in entrepreneurial businesses should be conceptualized as a multidimensional system composed of transparency, accountability, stakeholder orientation, trust, flexibility, ethical conduct, and adaptive control. Such a system is essential for

reducing conflicts of interest, improving the quality of information, strengthening legitimacy, and supporting sustainable growth.

The study also has practical implications for entrepreneurs, investors, policymakers, and governance designers. Entrepreneurs should recognize that governance is not an obstacle to innovation but a mechanism for enhancing credibility and long-term viability. Investors can use governance quality as a criterion for evaluating entrepreneurial firms. Policymakers may also develop supportive frameworks that encourage transparency and accountability without imposing excessive bureaucratic burdens on emerging businesses. Effective corporate governance in entrepreneurial businesses requires a careful balance between structure and flexibility, control and trust, authority and participation, and short-term responsiveness and long-term sustainability. By identifying the components of such governance, this study provides a foundation for developing more appropriate, context-sensitive, and stakeholder-oriented governance models for entrepreneurial and innovation-driven enterprises.

شناسایی مولفه‌های موثر حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه با رویکرد نظریه داده بنیاد

مجتبی سلطانی نژاد

گروه حسابداری، واحد امارات، دانشگاه آزاد اسلامی، دبی، امارات متحده عربی.

فریدون رهنمای رودپشتی*

گروه حسابداری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

محمد حامد خانمحمدي

گروه حسابداری، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران.

مژگان صفا

گروه حسابداری، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۹/۰۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۰/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۱۴

کلیدواژه‌ها:

حاکمیت شرکتی

کسب‌وکارهای کارآفرینانه

نظریه داده بنیاد

دلفی‌فازی

چکیده

حاکمیت شرکتی طی دو دهه اخیر به یکی از موضوعات کلیدی و راهبردی در مدیریت معاصر تبدیل شده است، به گونه‌ای که کیفیت حاکمیت شرکتی، میزان شفافیت، پاسخ‌گویی و سلامت سازمان‌ها را تعیین می‌کند. در کسب‌وکارهای کارآفرینانه، اهمیت این موضوع بیش از شرکت‌های بزرگ و بالغ است؛ زیرا استارت‌آپ‌ها و کسب‌وکارهای نوپا در شرایط عدم قطعیت بالا، کمبود منابع، ساختارهای منعطف و ریسک‌های محیطی فعالیت می‌کنند. متدولوژی مورد نظر در این پژوهش کیفی-کمی است که در آن در بخش کیفی از روش گردن‌دنتوری داده بنیاد و در بخش کمی تکنیک FDAHP استفاده شده است. برای شناسایی مولفه‌ها، مصاحبه با ۱۴ نفر از خبرگان با استفاده از کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد. نتایج حاصل از این پژوهش در بخش کیفی نیز منجر به شناسای ۶۱ مولفه موثر و پس از اجرای سه مرحله دلفی فازی با رویکرد داده بنیاد تعداد ۲۸ مولفه اثرگذار بر فرایند حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه شامل سهم‌بندی مالکیت؛ گزارشگری مالی شفاف؛ برنامه‌ریزی استراتژیک؛ مکانیزم‌های حل اختلاف میان ذینفعان؛ تضمین پایداری مالی؛ شفافیت مالی و مالکیت؛ اقدامات پیشگیرانه و حمایتی؛ عوامل فناورانه؛ ارتباطات موثر؛ جلسات هیأت مدیره و ... شناسایی گردید.

Published by Shandiz Institute of Higher Education

استناد به مقاله:

سلطانی‌نژاد، مجتبی، رهنمای رودپشتی، فریدون، خانمحمدي، محمدحامد و صفا، مژگان. (۱۴۰۵). شناسایی مولفه‌های موثر حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه با رویکرد نظریه داده بنیاد. کاوش‌های نوین در علوم محاسباتی و مدیریت رفتاری، ۴(۱)، ۱۷۸-۱۹۴.

<https://necsbm.shandiz.ac.ir>

 <https://doi.org/10.22034/necsbm.2026.561517.1170>

openaccess

در دهه‌های اخیر، بحث حاکمیت شرکتی^۱ به یکی از موضوعات

۱. مقدمه

کارکردهای حاکمیت شرکتی و بهبود کیفیت گزارشگری مالی صورت گرفته است.

در ایران نیز طی سال‌های اخیر، اصلاح آیین‌نامه نظام حاکمیت شرکتی، به‌روزرسانی الزامات پذیرش در بورس اوراق بهادار تهران و ارتقای شفافیت شرکت‌ها مورد توجه سیاست‌گذاران قرار گرفته است؛ اما چالش‌هایی مانند ساختار مالکیت دولتی، قدیمی بودن قانون تجارت و امکان مدیریت سود فرصت‌طلبانه مانع از تحقق کامل اهداف قانون‌گذاران شده‌اند (سیگل^{۱۰}، ۲۰۰). از سوی دیگر، حاکمیت شرکتی تنها یک سازوکار مالی یا حقوقی نیست؛ بلکه شبکه‌ای از روابط بین شرکت و ذینفعان متعدد است که باید به‌صورت پویا مدیریت شود. این شبکه با یکپارچه‌سازی حوزه‌های اقتصادی، مالی، حقوقی و حتی اجتماعی، موجب تخصیص بهینه منابع، کاهش فساد، ارتقای شفافیت و رشد و توسعه اقتصادی می‌شود (OECD، ۲۰۲۳). مطابق تئوری ذینفعان، شرکت‌هایی که سازوکارهای پاسخگویی و تعامل مؤثر با ذینفعان را توسعه می‌دهند، عملکرد پایدارتر، نوآورانه‌تر و رقابت‌پذیرتری را تجربه می‌کنند (هریسون و ویکس^{۱۱}، ۲۰۱۹). در این میان، کسب‌وکارهای کارآفرینانه و فناورانه به دلیل ویژگی‌هایی همچون عدم قطعیت بالا، ساختارهای کوچک و چابک، وابستگی به سرمایه‌گذاران خطرپذیر، چرخه رشد سریع و نیاز به تصمیم‌گیری‌های پیچیده، بیش از سایر شرکت‌ها به نظام حاکمیت شرکتی کارآمد نیاز دارند (بروتون و همکاران^{۱۲}، ۲۰۲۱). پژوهش‌ها نشان می‌دهد که وجود سازوکارهای شفاف مالکیت، هیئت‌مدیره فعال، روابط سازنده با سرمایه‌گذاران، مدیریت تعارضات تیم مؤسس، و پاسخگویی مؤثر، نقش کلیدی در موفقیت استارت‌آپ‌ها دارد (آیزنهارت و گرینر^{۱۳}، ۲۰۰۷). همچنین در کسب‌وکارهای فناورانه، حاکمیت شرکتی با افزایش شفافیت، کاهش ریسک رفتارهای فرصت‌طلبانه، بهبود مدیریت دانش و تقویت تعامل با ذینفعان، زمینه‌ساز افزایش نوآوری و خلق ارزش می‌شود (اشنایدر و اسپیت^{۱۴}، ۲۰۲۲).

با وجود اهمیت موضوع، بررسی‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که مطالعات داخلی عمدتاً بر شرکت‌های بزرگ تمرکز داشته و جنبه‌های تعاملی حاکمیت شرکتی در کسب‌وکارهای نوآورانه در چارچوب تئوری ذینفعان کمتر مورد توجه قرار گرفته است. از

محوری در ادبیات مدیریت، اقتصاد و سیاست‌گذاری عمومی تبدیل شده است. پژوهشگران بر این باورند که حاکمیت شرکتی چارچوبی برای هدایت، کنترل و نظارت بر شرکت‌ها فراهم می‌آورد و این موضوع تعیین می‌کند که هدف شرکت چیست و موفقیت آن با چه معیارهایی سنجیده می‌شود (لایپزیگ و لایپزیگ^۲، ۲۰۱۹). گسترش شرکت‌های سهامی و جدایی مالکیت از مدیریت باعث شکل‌گیری نگرانی‌هایی درباره نحوه پیگیری منافع مالکان توسط مدیرانی شد که خود مالک کسب‌وکار نبودند. تئوری نمایندگی با تأکید بر تضاد منافع میان مدیران و مالکان تلاش داشت سازوکاری برای همسوسازی این منافع ارائه دهد؛ اما در ادامه و با گسترش مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها و توجه به پیامدهای اجتماعی-زیست‌محیطی، تئوری ذینفعان^۳ به‌عنوان یک رویکرد جامع‌تر مطرح شد (حساس یگانه و برزگر^۴، ۲۰۱۲). براساس دیدگاه ذینفعان، شرکت تنها به سهامداران پاسخگو نیست؛ بلکه باید به نیازها، انتظارات و حقوق گروه‌های مختلفی مانند کارکنان، مشتریان، سرمایه‌گذاران، تأمین‌کنندگان، جامعه محلی و نهادهای قانونی نیز توجه کند (جنسن^۵، ۲۰۱۰؛ باقری و همکاران^۶، ۲۰۱۵). تحقیقات جدید نیز نشان می‌دهد که رویکرد ذینفعان نقش اساسی در اثربخشی حاکمیت شرکتی، کاهش ریسک، افزایش شفافیت و ارتقای اعتماد عمومی دارد (آرمسترانگ و همکاران^۷، ۲۰۱۵؛ فریمن و همکاران^۸، ۲۰۲۰). افزون بر این، در بازارهای سرمایه مدرن یکی از کارکردهای حیاتی حاکمیت شرکتی، ارتقای کیفیت گزارشگری مالی و جلوگیری از دستکاری سود است. سرمایه‌گذاران نهادی و خرد تصمیمات سرمایه‌گذاری خود را بر اساس سود حسابداری و اطلاعات مالی اتکا می‌کنند و کیفیت پایین گزارشگری می‌تواند باعث سوء تخصیص منابع، کاهش اعتماد و تضعیف کارایی بازار شود (لامبرت و متیو^۹، ۲۰۱۲). به همین دلیل، استانداردهای بین‌المللی مانند اصول OECD (۲۰۲۳) تأکید ویژه‌ای بر مکانیزم‌های نظارتی، شفافیت اطلاعات و پاسخگویی دارند. حتی تدوین قوانین سخت‌گیرانه مانند قانون ساربینز-اکسلی در آمریکا نیز در راستای تقویت

¹ Corporate Governance

² Leipziger & Leipziger

³ Stakeholder Theory

⁴ Hassasyeganeh & Barzegar

⁵ Jensen

⁶ Baqeri et al.

⁷ Armstrong et al.

⁸ Freeman et al.

⁹ Lambert & Mathew

¹⁰ Sigel

¹¹ Harrison & Wicks

¹² Bruton et al.

¹³ Eisenhardt & Graebner

¹⁴ Schneider & Spieth

کمیسیون بورس و اوراق بهادار در ایالات متحده برداشته شده است (موسویان، ۱۳۹۵).

حاکمیت شرکتی امروزه بر آن است که نقش مهمی را در سلامت اقتصادی شرکت ها و به طور کلی جامعه ایفا نماید. با این حال، ممکن است ادعا شود که مفهوم حاکمیت شرکتی تعریف ضعیفی دارد زیرا به طور بالقوه تعداد زیادی از پدیده های اقتصادی متمایز را پوشش می دهد. در نتیجه افراد مختلف تعاریف مختلفی را ارائه کرده اند که اساساً نشان دهنده علاقه خاص آنها به این رشته است (آرمسترانگ و همکاران، ۲۰۱۰). یکی از بحث های مطرح در حاکمیت شرکتی، این است که آیا سازوکارهای مؤثر حاکمیت شرکتی بر انتظارات اجتماعی محیط تجاری کنونی بنا گردد و یا اینکه صرفاً انتظارات سهامداران پاسخ داده شود. حاکمیت شرکتی به سیستم های رسمی اطلاق می شود که توسط شرکت ها برای اطمینان از مسئولیت پذیری، نظارت و کنترل ایجاد شده است (کلاسنس، یورت اوغلو^۱، ۲۰۱۳). حاکمیت شرکتی سیستم ساختاری سیاست های نهادی، اجرای قوانین و کنترل های تجاری است که چارچوبی را برای مدیریت و فعالیت در داخل شرکت می سازد (دیویس و مارکیز^۲، ۲۰۲۱).

حاکمیت شرکتی که امروزه می شناسیم حوزه نسبتاً جدیدی است و توسعه آن تحت تأثیر نظریه های تعدادی از رشته ها از جمله مالی، اقتصاد، حسابداری، حقوق، مدیریت و رفتار سازمانی قرار گرفته است. عبارت حاکمیت شرکتی به نحوه مالکیت، مدیریت و کنترل شرکت ها، شرکت ها و سازمان ها مربوط می شود. بنابراین مفهوم حاکمیت شرکتی بر این فرض پایه گذاری شده است. مصلحت می شود که این نهادهای شرکتی در قبال اعمال و فعالیت های خود پاسخگو باشند. همچنین می توانید هر نوع افراط یا گرایشی را که در نتیجه قدرت و نفوذ اندازه و منابع شرکت ها به وجود می آید، بررسی کنید. در نتیجه، حاکمیت شرکتی به دلیل اهمیت آشکاری که برای سلامت اقتصادی شرکت ها و جامعه به طور کلی دارد، موفق شده است که علاقه عمومی زیادی را به خود جلب کند (کلپچارک^۳، ۲۰۱۷).

ضروری است که به اهمیت مفهوم حاکمیت شرکتی توجه کنیم تا درک درستی از ارتباط آن افزایش دهیم. برخی از این دلایل در زیر بیان شده است:

سهامداران: صاحبان شرکت هستند که اداره امور آن را به مدیریت سپرده اند و از این رو علاقه دارند که از این امتیاز سوء استفاده نشود و به نفع سازمان مورد استفاده قرار گیرد.

این رو، مطالعه حاضر با هدف شناسایی و استخراج مؤلفه های مؤثر حاکمیت شرکتی کسب و کارهای کارآفرینانه، با استفاده از رویکرد نظریه داده بنیاد و دیدگاه خبرگان انجام می شود. نوآوری تحقیق از دو جنبه حائز اهمیت است:

- ۱) تمرکز بر حاکمیت شرکتی در کسب و کارهای فناورانه با مبنای تئوری ذینفعان، که در ایران کمتر پژوهش شده است؛
 - ۲) به کارگیری رویکرد تحقیق آمیخته و تحلیل کیفی به روش نظریه داده بنیاد برای استخراج یک مدل بومی، معتبر و مبتنی بر داده های میدان.
- انتظار می رود شناسایی این مولفه ها بتواند مسیر توسعه سازوکارهای نوین حاکمیت شرکتی، ارتقای شفافیت، کاهش ریسک، مدیریت تعارضات، بهبود تعامل با ذینفعان و افزایش نوآوری را در کسب و کارهای کارآفرینانه کشور تسهیل کند. از این رو تحقیق حاضر در صدد است تا با بررسی موضوعات مختلف حاکمیت شرکتی در کسب و کارهای فناورانه و با استفاده از دیدگاه خبرگان این حوزه بتواند مولفه های مؤثر برای توسعه حاکمیت شرکتی در کسب و کارهای مربوطه را شناسایی نماید.

۲. مبانی نظری

حاکمیت شرکتی به عنوان یک نظام کنترلی و راهبری، نقش مهمی در تعیین جهت گیری و موفقیت کسب و کارهای کارآفرینانه دارد. در فضای رقابتی و پیچیده ی امروزی، کسب و کارهای کارآفرینانه با چالش های متعددی همچون تأمین مالی، مدیریت ریسک، توسعه ی پایدار و تعامل با ذینفعان مختلف روبه رو هستند. مفهوم حاکمیت شرکتی دامنه وسیعی دارد و در حوزه کسب و کار جایی که مسئولیت پاسخگویی مدیریتی، ساختار هیئت مدیره و حقوق سهامداران در آن جا شکل می گیرد. موضوع حاکمیت با شروع بکار و تشکیل، تشکیلات شرکتی آغاز شد و این مفهوم برای قرن ها وجود داشت، اما این نام تا دهه ۱۹۶۰ به شکل واضحی مطرح نشد. پس از رسوایی های مالی بزرگ در سال ۲۰۰۲ سازمان های بزرگی مانند انرون و ورلدکام، توجه به حاکمیت شرکتی بسیار بیشتر شد (علی، ۲۰۱۸). توجه به حاکمیت شرکتی به طور گسترده در میان متخصصان و دانشگاهیان معطوف شده است. بسیاری از نهادهای نظارتی اصول و کدهای حاکمیت شرکتی را صادر و تجدید نظر کردند. مبانی چنین قوانین و اصولی منجر به تأثیر مثبت حاکمیت شرکتی بر سازمان می شود (کلاسنس و یورت اوغلو، ۲۰۱۲). در نتیجه رسوایی های شرکت های بزرگ، گام های عمده ای توسط دولت ها و نهادهای حرفه ای برای تقویت نظارت بر عملکرد شرکت توسط آژانس های خارجی مانند

¹ Claessens & Yurtoglu

² Davis & Marquis

³ Klepczarek

خصوصی فعالیت می‌کردند با این تفاوت که مالکیت آنها در اختیار دولت بود. پس از آن، همزمان با بزرگترین موج صنعتی شدن تاریخ ایران، یعنی همزمان با اجرای برنامه چهارم عمرانی از سال ۱۳۴۷ تا ۵۱ «سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران» تأسیس شد. این سازمان خارج از شمول نظارت دیوان محاسبات و نیز شمول قوانین و مقررات دولتی قرار داشت و تنها تحت قوانین تجارت کار می‌کرد. براین اساس، دولت تنها تحت قانون تجارت، می‌توانست درباره این سازمان و فعالیت‌های آن اظهارنظر کند (وقفی و سلمانیان^۱، ۲۰۱۷).

۲.۲. ویژگی‌های حاکمیت شرکتی در کسب و کارهای کارآفرینانه

حاکمیت شرکتی براساس شناسایی و مدیریت ریسک و بررسی مواردی که در آینده می‌تواند ریسک و خطر محسوب شود، بنا نهاده می‌شود. یک حاکمیت شرکتی مناسب، به طور مستقیم با هیئت مدیره سروکار دارد و مسئول شفاف‌سازی اهداف شرکت و تحقق آن است. ویژگی یک حاکمیت شرکتی مناسب، توانایی مدیریت بحران و تصمیم‌گیری در لحظات حیاتی و مهم است. حاکمیت شرکتی تنها یک مسئولیت اخلاقی نیست بلکه یک مسئولیت تجاری بسیار مهم است چرا که مجموعه‌ای مزایا را برای کسب و کار ایجاد می‌کند.

➤ مراحل اصلی حاکمیت شرکتی در کسب و کارهای کارآفرینانه، نظارت، ایجاد انگیزش و تفویض قدرت در سهامداران از مراحل اصلی حاکمیت شرکتی است. این مراحل نقش تعیین کننده‌ای در اجرای حاکمیت شرکتی دارند.

➤ اهداف کلی حاکمیت شرکتی شامل پاسخگویی، شفافیت، رعایت حقوق ذینفعان، استقلال، مدیریت ریسک، ارزش آفرینی بلند مدت، انصاف و عدالت و مشارکت می‌باشد.

در هر یک از فرایندهای کسب و کار بالا، انطباق پذیری، انسجام، کارایی و تنوع می‌تواند معیارهای سنتی حاکمیت شرکتی را تقویت نماید، زیرا آن‌ها شاخص‌های آتی نگر هستند و خصیصه‌های اساسی کسب و کار را منعکس می‌کنند که به انسجام شرکت و پایداری در کسب و کارهای کارآفرینانه می‌انجامد (فریورتنها و همکاران، ۱۴۰۳).

موارد مهم در راستای حاکمیت شرکتی در کسب و کارهای کارآفرینانه می‌تواند شامل موارد زیر باشد که بهتر است

سرمایه‌گذاران: عملکرد حاکمیت شرکتی خوب، سرمایه‌گذاران را جذب می‌کند زیرا آنها سطح فعلی یکپارچگی مالی و درستی سازمان را ارزیابی می‌کنند تا تعیین کنند که آیا سرمایه‌گذاری‌های آنها به کار می‌رود یا خیر.

اقتصادها: کشورهای سراسر جهان خواهان حاکمیت شرکتی خوب توسط سازمان‌های تجاری هستند، زیرا این امر به نوبه خود منجر به رونق اقتصاد کشوری می‌شود که تجارت در آن وجود دارد. تداوم نگرانی: عملکرد حاکمیت شرکتی خوب به طور مؤثری موضوع ورشکستگی و سایر اشکال بحران رامدیریت می‌کند. این در نتیجه کنترل‌ها و تعادل‌هایی است که به مهار هر نوع رفتار غیراخلاقی کمک می‌کند (نظام‌پور و محمدی، ۱۴۰۱).

۱.۲. حاکمیت شرکتی در ایران

به دلیل شرایط و ماهیت خاص اقتصاد ایران، دولت نقش محوری را در کسب درآمدها داشته و به همین لحاظ این ادعا وجود داشت که اقتصاد ایران، دولتی است و دولت کسب کننده و تخصیص دهنده تمامی درآمدهای جامعه می‌باشد لذا ضرورت استفاده از شرکت‌های دولتی در اقتصاد ایران به صورتی مضاعف مطرح شده است. فعالیت شرکت‌های دولتی در ایران از ابتدای سالهای ۱۳۰۰ آغاز گردیده است. بر اساس اطلاعات موجود، اولین شرکت دولتی به نام بانک ایران در سال ۱۳۰۰ تأسیس گردید و در سال ۱۳۰۶ به بانک ملی ایران تغییر نام داد. طی دهه‌های اول سالهای ۱۳۰۰، عمده‌ترین اهداف دولت از ایجاد شرکت‌های دولتی، کنترل تجارت عمومی، ایجاد درآمد و گسترش و حمایت از صنایع داخلی بوده است که برای تحقق آنها ۳۵ شرکت دولتی تأسیس گردید (سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۶۸).

لازم به ذکر است که این شرکت‌ها هم تحت نظر دولت بودند و هم ذیحساب‌های وزارت اقتصاد و دارایی فعالیت می‌راندند (راسل و صبا، ۱۹۹۵). اما در اواسط دهه ۱۳۴۰ یعنی از اواخر برنامه سوم عمرانی، رژیم شاه به این جمع‌بندی رسید که با ساختار فعالیت اقتصادی موجود ایران نمی‌تواند صنعتی شود؛ یعنی ساختاری که شامل نظارت‌های ذیحساب، وزارت دارایی یا دیوان محاسبات می‌باشد. در چنین شرایطی که بخش خصوصی قوی نیز وجود نداشت تا کشور را به سمت صنعتی شدن هدایت کند. (وزارت امور اقتصاد و دارائی، ۱۳۷۶) دولت وقت، ساختاری تحت عنوان شرکت‌های دولتی ایجاد کرد که این شرکت‌ها به جای اینکه تحت نظارت و قوانین دولت فعالیت کنند، تحت قانون تجارت کار می‌کردند. به این ترتیب، این شرکت‌ها همانند یک شرکت

¹ Waqfi & Salmanian

شرکت‌های کارآفرین در تدوین الگوی موردنظر خود مدنظر قرار دهند.

- حقوق بین الملل (معاهدات، توافق نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و...)
- حقوق ملی
- قوانین محلی
- قوانین عمومی کشور در خصوص قانون تجارت
- قوانین بورس
- استانداردها و دستورالعمل‌ها کارآفرینی
- اساسنامه شرکت کارآفرین
- آئین نامه شرکت کارآفرین

۳.۲. نقش ذینفعان (سهامداران) در حاکمیت شرکتی

درحالی که موضوع حاکمیت شرکتی بر کارایی و قراردادهای جبران خسارت، هیئت مدیره، نظارت بر سهامداران، کنترل بازار و ... در شرکت تمرکز دارد، و بر رفتار مدیریتی تأثیر می‌گذارند. در واقع، تعداد فزاینده‌ای از محققان نیز معتقدند که طیف وسیع تری از بازیگران باید در بحث‌های حاکمیت شرکتی گنجانده شوند (دایک و زینگالس^۱، ۲۰۰۲؛ هریسون و همکاران^۲، ۲۰۱۵). بریکلی و زیمرمن^۳ (۲۰۱۰) استدلال می‌کنند که «برای درک بهتر انگیزه‌های تصمیم‌گیرندگان سطح بالا، باید فراتر از سیاست جبران خسارت و نظارت بر سهامداران/هیئت مدیره نگاه کرد. احزاب و مکانیسم‌های متعدد (از جمله حساب‌رسان، تنظیم‌کننده-ها، آژانس‌های رتبه‌بندی اعتباری، تحلیل‌گران سهام، دادگاه‌ها، رسانه‌ها، نظارت بانک‌ها و سایر اعتبار دهندگان، مقررات، بازارهای کنترل شرکت‌ها، رقابت بازار محصول، و سیاست‌های شرکتی مرتبط با تصاحب) بر رفتار تصمیم‌گیرندگان سطح بالا در شرکت تأثیر می‌گذارند. نتیجه‌ای که آنان می‌گیرند، نادیده گرفتن نفوذ بالقوه این احزاب می‌تواند نه تنها منجر به درک ناقص حاکمیت شرکتی شود، بلکه منجر به مشکل با متغیرهای حذف شده مرتبط می‌شود (بریکلی و زیمرمن، ۲۰۱۰).

۴.۲. پیشینه پژوهش

عسگری و طالبی (۱۴۰۳) در پژوهش تحت عنوان تأثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی شرکت‌ها از طریق متغیر واسطه‌ای شفافیت با استفاده از روش فراتحلیل به این نتیجه رسیدند که تأثیر حاکمیت شرکتی بر شفافیت است، ولی آزمون پایایی سنجی

نشان داد سازوکارهای حاکمیت شرکتی شامل استقلال هیأت مدیران، نقش دوگانه مدیرعامل و کمیته حسابرسی بر شفافیت تأثیر معنادار دارد. همچنین نتایج، نشان‌دهنده تأثیر معنادار شفافیت بر عملکرد مالی است.

فروزانفر و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهش تحت عنوان ارائه مدل کارآفرینی سازمانی مبتنی بر حاکمیت شرکتی در صنعت بانکداری به این نتیجه رسیدند که با نوسازی در برخی از ابعاد خود به باز تعریف مفاهیم در حوزه کسب و کار منجر شده است. به همین منظور مدلی برای کارآفرینی سازمانی مبتنی بر حاکمیت شرکتی به عنوان یک راهکار اقتصادی استفاده شده است. از آنجائیکه بانک‌ها و شرکت‌های تابعه آن‌ها پتانسیل‌های لازم برای فعالیت در این حوزه‌ها را دارند و به دلیل رویکردهای نوین در کسب و کار به نحوی دخیل هستند. لذا از این رو بانک‌ها بایستی به فکر تلفیق ساختار کارآفرینی سازمانی با حاکمیت شرکتی برای استفاده از این رویکرد در اکوسیستم کسب و کار خود باشند.

شریفی‌فرد و همکاران (۱۴۰۱) در مطالعه با موضوع ارائه الگوی هژمونیک ایجاد تعارض منافع ذینفعان در شرکت‌هایی با مالکیت خانوادگی: ویژگیهای نظریه کادیلوئیسرها در حاکمیت شرکتی، تلاش گردید تا با اتکاء به فرآیندهای تحلیل فراترکیب و دلفی در بخش کیفی پژوهش، اقدام به شناسایی مولفه‌های ساختار هژمونیک شرکت‌های با مالکیت خانوادگی از نظر ایجاد تعارض منافع با ذینفعان شود. نتایج اینکه جاری سازی رویکرد ساختار هژمونیک در شرکت‌های مالکیت خانوادگی در سطح شرکت‌های بازار سرمایه، افشاء اطلاعات مربوط به کارکردهای هیئت مدیره نسبت به سایر مولفه از اثربخشی بالاتری برخوردار است.

ترابی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهش تحت عنوان ارائه مدل کارآفرینی سازمانی درکسب و کارهای درون سازمانی مبتنی بر حاکمیت شرکتی در ایران به این نتیجه رسیدند که در زمینه و بافت نهادی ایران نشان دهنده این موضوع است که حرفه‌ای‌گرایی (استخدام مدیران متخصص و حرفه‌ای)، تنوع در اعضای هیات مدیره (عدم محدود سازی آنها به اعضای خانواده و غیره)، کنترل غیر فعال یا اخذ بازخورد از فعالیت‌ها (تعیین اهداف چالشی ونظارت دوره ای اقدامات) و همچنین اجرایی نمودن سیاست‌های جبران خدمت کارآفرینانه مثل واگذاری سهام مدیریتی و پاداش‌های نقدی و غیر نقدی می‌تواند نقش موثری در اخذ راهبردها و نظارت و کنترل بر اجرایی شدن برنامه‌ها در سطح شرکت مادر از طریق اجرای مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی شود

آگیلا و همکاران (۲۰۲۵) در پژوهشی تحت عنوان دستاوردهای یک چارچوب حاکمیت شرکتی به‌روز شده: مبانی، اختلالات و

¹ Dyck & Zingales

² Harrison et al.

³ Brickley & Zimmerman

آن است که موردها به گونه‌ای انتخاب می‌شوند که از سویی کیفیت مفاهیم و مقوله‌ها را افزایش داده و از سوی دیگر نمونه بعدی و مسیر حرکت را مشخص می‌نمایند. مصاحبه‌ها در جلسات اول به صورت مصاحبه باز بوده و در جلسات بعدی و با مشخص شدن موارد مرتبط به صورت نیمه ساخت یافته ادامه یافت. در مجموع ۱۴ مصاحبه با خبرگان صورت گرفت تا در نهایت کفایت نظری حاصل شد. بعد از انجام مصاحبه‌ها در نهایت به تفسیر مصاحبه‌های انجام شده با خبرگان حاکمیت شرکتی و کسب‌وکارهای کارآفرینانه پرداخته می‌شود. در این مطالعه، مصاحبه‌هایی با خبرگان حاکمیت شرکتی و مدیران کسب‌وکارهای کارآفرینانه در شهر تهران انجام گرفت. تمرکز مصاحبه‌ها بر دیدگاه نظر تخصصی خبرگان نسبت به الگوی مفهومی حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه بود. مصاحبه‌های آغازین پس از استخراج مولفه‌های اصلی از منابع و متون علمی و داخلی و خارجی به منظور شناسایی مضامین و مقوله‌های اصلی انجام گرفت. هم‌زمان با انجام مصاحبه‌ها، محقق اقدام به شناسایی افرادی نمود که در حین فرایند تحلیل داده‌ها می‌توانستند بینشی خاص را نسبت به مباحث و مقوله‌های توسعه‌نیافته یا کم‌تر توسعه‌یافته ارائه نمایند. با شناسایی مضامین و شکل‌گیری مقوله‌های اولیه، دور دوم مصاحبه‌ها با هدف توسعه این گروه از مقوله‌ها آغاز شد. بر این اساس محقق در سه دور اقدام به هدایت ۱۴ مصاحبه و تحلیل متن آن‌ها نمود. در دور نخست محقق پس از تحلیل متن ۱۱ مصاحبه موفق به شناسایی مقوله‌های کلیدی شد. پس از تحلیل این مصاحبه‌ها و بررسی دامنه گسترده‌ای از مطالعات انجام شده توسط محققین پیشین، پرسش‌هایی در مورد پدیده‌ی اصلی تحقیق به وجود آمد. از این رو، محقق به انجام دور دوم مصاحبه‌ها مبادرت ورزید. در این دور، به منظور اطمینان از اشباع نظری مقوله‌ها، محقق با لحاظ کردن پدیده‌ی اصلی و مقوله‌های فرعی مربوط به آن انجام ۳ مصاحبه دیگر در دستور کار قرار گرفت. سرانجام پس از شناسایی مقوله‌ها و اطمینان از اشباع نظری آن‌ها نوبت به دور سوم مصاحبه‌ها رسید. در این مرحله محقق با انجام پرسشنامه در قالب گویه‌های استخراج شده از مصاحبه‌ها و ارسال به مصاحبه‌شوندگان کوشید تا با یافتن نمونه‌هایی نظری از مقوله‌ها و روابط شناسایی‌شده بین آن‌ها مبنایی را برای پالایش نظریه و ارائه مدل مفهومی خود فراهم سازد. مصاحبه‌ها با طرح سؤالاتی در مورد «حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه» آغاز شد (مصاحبه باز و نیمه ساختار یافته) و در ادامه پرسش‌ها بر اساس پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان

تحقیقات آینده به این نتیجه رسیدند که مدل‌های سنتی دیگر پاسخگوی چالش‌های معاصر مانند پیشرفت‌های فناوری، فشارهای پایداری و تنش‌های ژئوپلیتیکی نیستند. نویسندگان پیشنهاد می‌کنند که حاکمیت شرکتی باید به سمت یک مدل جامع‌تر حرکت کند که شامل رهبری اخلاقی، شفافیت و تعهد به پایداری باشد. آن‌ها همچنین بر اهمیت نظریه ذینفعان و لزوم ادغام آن در تصمیم‌گیری‌های سازمانی تأکید می‌کنند.

مک‌گahan (۲۰۲۳) در پژوهش تحت عنوان نظریه جدید ذینفعان در مورد هدف سازمانی به این نتیجه رسید که سازمان‌ها باید هدف خود را فراتر از سودآوری مالی تعریف کنند و به ایجاد ارزش برای تمامی ذینفعان، از جمله کارکنان، مشتریان و جامعه، توجه کنند

کارپوف و همکاران (۲۰۲۱) منطق مدل حاکمیت شرکتی ذینفعان بر اساس منفعت شخصی روشن‌گرانه، الزامات اخلاقی و/یا عوامل خارجی است. از این میان، منطق عوامل خارجی بیشترین نوید را برای توجیه تمرکز ذینفعان دارد. با این حال، شواهد اخیر نشان می‌دهد که مزایای تمرکز بر ذینفعان محدود است، زیرا هزینه‌های اجتماعی بسیاری از فعالیت‌های شرکتی قبلاً درونی شده‌اند.

دونی و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیقی با عنوان شواهد مدل حاکمیت شرکتی، مشارکت ذینفعان و مسائل اجتماعی از صنعت نفت و گاز اروپا به بررسی اینکه آیا و تا چه حد، مدل حاکمیت شرکتی مبتنی بر پایداری با عملکرد اجتماعی ذینفعان مرتبط است یا خیر، پرداختند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که مشارکت ذینفعان به طور مثبت با عملکرد اجتماعی شرکت مرتبط است و می‌توان آن را یک محرک داخلی مهم در نظر گرفت که می‌تواند فرهنگ شرکتی را شکل دهد و به احتمال زیاد به مسائل مربوط به مسئولیت اجتماعی شرکت می‌پردازد.

۳. روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش کیفی است که در این بخش ابتدا بر اساس بررسی‌های صورت گرفته در رابطه با حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه و معیارهای اولیه شکل‌گیری آن بصورت کلی با خبرگان و صاحب‌نظر در دسترس که بر اساس معیارهای برآمده از اهداف پژوهش به شیوه قضاوتی انتخاب شدند بحث و تبادل نظر گردید. جمع‌آوری و تحلیل همزمان داده‌ها در تحلیل محتوا به پژوهشگر این فرصت را می‌دهد که بیاندیشد که چه داده‌هایی را از کجا و چگونه جمع‌آوری نماید، که این روش را نمونه‌گیری قضاوتی و یا نظری بیان گردیده است که خود حاکی از

کدگذاری اولیه (مصاحبه)

- اهداف استراتژیک شرکت با توجه به منافع بلندمدت ذینفعان محقق شود
- گزارشگری مالی شفاف منجر به کاهش نرخ بهره و شرایط مطلوب‌تر برای تأمین مالی کسب‌وکارهای نوپا می‌شود
- سیستم مالیاتی منصفانه باعث تشویق کارآفرینان به سرمایه‌گذاری در بخش‌های نوآورانه و بلندمدت می‌شود
- مشارکت کارکنان در تصمیمات کلیدی می‌تواند از تضادهای کارفرما-کارمند کاسته و هم‌راستایی منافع ذینفعان مختلف را افزایش دهد
- کسب‌وکارهای کارآفرینانه در مراحل رشد با چالش‌های متعددی مواجه می‌شوند. هیئت مدیره مستقل می‌تواند با ارائه مشاوره استراتژیک، کمک کند تا شرکت مسیر رشد پایداری را طی کند و از تصمیم‌گیری‌های کوتاه‌مدت و پرریسک اجتناب کند

در این مرحله با ایجاد خط کدهایی در مرحله کدگذاری و استفاده از آنها، ۳۶۳ گویه در رابطه با مضمون و شناسایی مولفه‌های حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه مشخص شد.

ب: شکل‌دهی مقولات و طبقات اصلی شکل می‌گیرد پژوهشگر در این قسمت به ارتباط مفاهیم استخراج شده در بین مصاحبه‌ها (کدگذاری‌های اولیه) و پایه‌های اساسی تحقیق (شناسایی مولفه‌های حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه) پرداخته و تلاش می‌نماید که یک ارتباط جامع، کامل منطقی و یکپارچه‌ای را در بین مقولات مذکور اتخاذ نماید تا بر اساس آن مقولات و طبقات اصلی را پیکربندی نموده و بتواند به تدوین کدگذاری محوری پرداخته تا درنهایت برای شناسایی مولفه‌های مدنظر خویش که در شناسایی مولفه‌های حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه موثر می‌باشند، گام‌های لازم برداشته شود.

در نتیجه با توجه به مصاحبه‌های صورت گرفته در این پژوهش محقق به دنبال جواب این سوال می‌باشد که: مولفه‌های موثر بر حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه کدامند و آیا رتبه و جایگاه هریک از آنها قابل شناسایی می‌باشد؟

جدول ۲- کدگذاری ثانویه مصاحبه‌ها

مقوله فرعی	گویه
پرداخت مالیات	پایبندی به تعهدات مالیاتی، به عنوان نشانه‌ای از ثبات مالی و مدیریت صحیح شرکت، باعث جذب سرمایه و افزایش ارزش شرکت در بازار می‌شود
رعایت قوانین و مقررات شرکتی	کسب‌وکارهای کارآفرینانه با رعایت مقررات به مسئولیت اجتماعی خود عمل می‌کنند که منجر به بهبود تصویر برند می‌شود
شفافیت مالی و مالکیت	حاکمیت شرکتی با ایجاد سیستم‌های شفاف در زمینه مالی و مالکیت، به‌ویژه در کسب‌وکارهای کارآفرینانه، به افزایش اعتماد و کارایی در روابط بین ذینفعان کمک می‌کند و تضمین می‌کند که اهداف استراتژیک شرکت با توجه به منافع

طرح گردید. بعد از اتمام مصاحبه‌های کیفی بخش کمی از طریق سلسله مراتب دلفی فازی برای شناسایی مولفه‌های موثر بر پژوهش صورت گرفت. روش دلفی فازی معمولاً در ۳ دور انجام می‌شود. هدف دور نخست، شناسایی موضوعات مرتبط با مسأله پژوهش است. در بسیاری از پژوهش‌هایی که با روش دلفی فازی انجام شده، پرسشنامه دور نخست توسط خود پژوهشگر و بر اساس مرور گسترده و فراگیر ادبیات یا از طریق زیرگروهی از خبرگان^۱ با استفاده از تیم سرپرستی^۲ انجام شده است.

۴. یافته‌های پژوهش

در این تحقیق مصاحبه‌های خبرگان در حوزه حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه با استفاده از سه روش کدگذاری (باز، محوری و انتخابی) در مرحله نظریه‌پردازی، داده‌ها، اطلاعاتی گردآوری و تحلیل شد. محقق در پژوهش جاری برای تحلیل کلیه روندهای گراند تئوری (کدگذاری باز، محوری و انتخابی و همچنین ثبت یادداشت‌ها و ترسیم دیاگرام) بهره لازم را برده است. برای کدگذاری باز با توجه به جدول مربوطه که شامل دو قسمت مصاحبه‌ها و کدهای اولیه استخراجی، کدهای ثانویه مفاهیم و طبقه‌های استخراج شده از آن‌ها می‌باشد بهره برداری شده است.

الف: همان‌طور که در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود تلاش بر این است تا نکات کلیدی و مواردی را که توسط مصاحبه‌شوندگان بر آن‌ها تأکید شده است استخراج گردد. توجه به این نکات کلیدی که از متن مصاحبه‌ها استخراج شده است پژوهشگر را یاری می‌کند که با خلاقیت خود عناوینی متناسب با ویژگی‌های خاص مرتبط به پژوهش انتخاب نماید. بعد از اینکه کدگذاری و اجرای مراحل مرتبط به آن انجام شد. به تمامی نکات کلیدی مصاحبه‌ها، عنوانی به شرح زیر آورده شده است.

جدول ۱- خلاصه‌ای از مصاحبه‌های پژوهش (بخش کیفی)

کدگذاری اولیه (مصاحبه)
- پایبندی به تعهدات مالیاتی، به عنوان نشانه‌ای از ثبات مالی و مدیریت صحیح شرکت، باعث جذب سرمایه و افزایش ارزش شرکت در بازار می‌شود
- کسب‌وکارهای کارآفرینانه با رعایت مقررات به مسئولیت اجتماعی خود عمل می‌کنند که منجر به بهبود تصویر برند می‌شود
- حاکمیت شرکتی با ایجاد سیستم‌های شفاف در زمینه مالی و مالکیت، به‌ویژه در کسب‌وکارهای کارآفرینانه، به افزایش اعتماد و کارایی در روابط بین ذینفعان کمک می‌کند و تضمین می‌کند که

^۱ Panel of Experts^۲ Monitor Team

پژوهش بود و این فرم در اختیار ۵۳ خبره شناسایی شده قرار داده شده و از آنها خواسته شد تا تمایل و موافقت خود را با مشارکت در پانل (مشارکت کنندگان) اعلام کنند. در مجموع تعداد ۳۵ نفر از خبرگان و مدیران ارشد حاکمیت شرکتی و کسب‌وکارهای کارافرینانه تمایل و موافقت خود را برای مشارکت در پژوهش، نشان دادند و به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شدند.

تدوین پرسشنامه اولیه و تست آن در مطالعه آزمایشی: در این گام ابتدا با استفاده از مطالعه پژوهش و استفاده از روش گلوله برفی لیستی از عوامل که در حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارافرینانه مؤثر بودند را شناسایی کردیم. سپس یک غربال اولیه انجام شد و شاخص‌های تکراری یا مترادف حذف شدند که در نهایت تعداد ۶۱ مولفه مقوله اصلی شناسایی شد. پس از شناسایی مؤلفه‌های پژوهش به طراحی پرسشنامه و سوالات پژوهش بر اساس این مؤلفه‌ها اقدام شد. پرسشنامه طراحی شده در این مرحله را پرسشنامه اولیه یا پرسشنامه دور اول روش دلفی فازی می‌نامند.

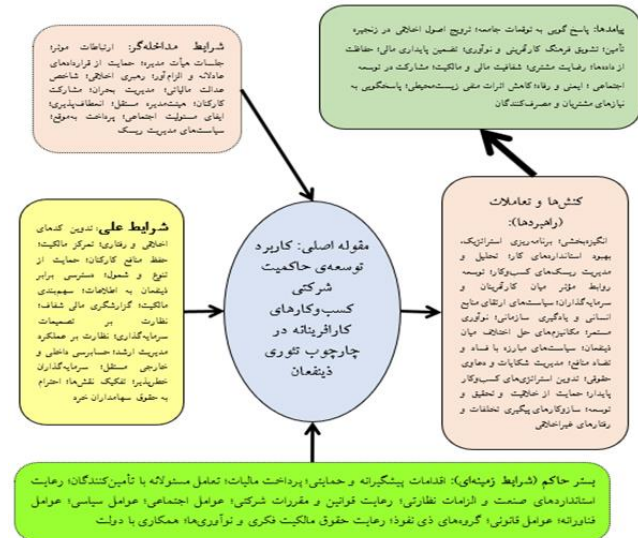
ارسال پرسشنامه دور اول برای شرکت کنندگان (خبرگان): همان‌گونه که در مطالب بالا ذکر گردیده است در این پژوهش بر اساس روش گلوله برفی تعداد ۳۵ خبره که از تخصص و دانش لازم در مورد پژوهش برخوردار هستند، شناسایی و انتخاب شدند.

جدول ۳- تجمیع نظرات برای پرسشنامه دور اول

طیف اهمیت					سوالات
خیلی کم (۱)	کم (۲)	متوسط (۳)	زیاد (۴)	خیلی زیاد (۵)	
	۲	۳	۱۰	۲۱	اقدامات پیشگیرانه و حمایتی
۷	۱۲	۵	۶	۵	پرداخت مالیات
۱	۳	۵	۸	۱۸	تعامل مسئولانه با تأمین‌کنندگان
		۵	۹	۲۱	رعایت استانداردهای صنعت و الزامات نظارتی
۱۱	۹	۷	۴	۴	رعایت قوانین و مقررات شرکتی
۲	۳	۵	۶	۱۹	عوامل اجتماعی
۹	۱۴	۴	۵	۳	پاسخ گویی به توقعات جامعه
۱۰	۷	۹	۴	۵	ترویج اصول اخلاقی در زنجیره تأمین
	۴	۵	۹	۱۷	تشویق فرهنگ کارآفرینی و نوآوری
	۲	۴	۱۲	۱۷	تضمین پایداری مالی
۷	۱۱	۳	۹	۵	حفاظت از داده‌ها
	۱	۳	۱۶	۱۵	پاسخگویی به نیازهای مشتریان و مصرف‌کنندگان
۷	۷	۳	۶	۱۹	انگیزهبخشی
	۲	۳	۳	۲۷	برنامه‌ریزی استراتژیک
۸	۱۵	۶	۳	۳	بهبود استانداردهای کار
	۱	۲	۵	۲۷	سازوکارهای پیگیری تخلفات و رفتارهای غیراخلاقی
۸	۱۱	۶	۵	۵	تدوین کدهای اخلاقی و رفتاری
	۲	۷	۱۲	۱۴	تمرکز مالکیت
	۲	۳	۹	۲۱	شاخص عدالت مالیاتی
	۳	۴	۷	۲۱	مدیریت بحران
	۱	۳	۷	۲۴	مشارکت کارکنان

مقوله فرعی	گویه
	بلندمدت ذینفعان محقق شود
گزارشگری مالی شفاف	گزارشگری مالی شفاف منجر به کاهش نرخ بهره و شرایط مطلوب‌تر برای تأمین مالی کسب‌وکارهای نوپا می‌شود
شاخص عدالت مالیاتی	سیستم مالیاتی منصفانه باعث تشویق کارآفرینان به سرمایه‌گذاری در بخش‌های نوآورانه و بلندمدت می‌شود
مشارکت کارکنان	مشارکت کارکنان در تصمیمات کلیدی می‌تواند از تضادهای کارفرما-کارمند کاسته و هم‌راستایی منافع ذینفعان مختلف را افزایش دهد
هیئت‌مدیره مستقل	کسب‌وکارهای کارآفرینانه در مراحل رشد با چالش‌های متعددی مواجه می‌شوند. هیئت مدیره مستقل می‌تواند با ارائه مشاوره استراتژیک، کمک کند تا شرکت مسیر رشد پایداری را طی کند و از تصمیم‌گیری‌های کوتاه‌مدت و پرریسک اجتناب کند

پس از تعیین مقولات، مرحله ساخت طبقات کلی نظریه با استفاده از کدگذاری انتخابی است که در شکل ۱ ارائه شده است.

شکل ۱- چارچوب اولیه پژوهش

با توجه به به شکل فوق تعداد مؤلفه‌های مربوطه ۶۱ مولفه استخراج گردید. بعد از شناسایی شاخص‌ها ابتدا برای شناسایی و انتخاب اعضای پانل از روش نمونه‌گیری گلوله برفی یا همان نمونه گیری زنجیره‌ای استفاده شده است. ابتدا دو نفر از خبرگان در حاکمیت شرکتی و کسب‌وکارهای کارافرینانه شناسایی شد و سپس از آنها خواسته شد تا متخصصان و خبرگان دیگر که در حوزه تحقیق اشراف دارند را معرفی کنند، با استفاده از نظرات آنها لیستی از ۵۳ نفر خبره شناسایی شد که در زمینه مورد مطالعه تخصص داشتند. در گام بعدی فرم طراحی شده که شامل موضوع پژوهش، هدف پژوهش و مدت زمان و تعداد دوره‌های تقریبی

شماره سوال	سوالات	طیف اهمیت				
		خیلی کم (۱)	کم (۲)	متوسط (۳)	زیاد (۴)	خیلی زیاد (۵)
	هیئت مدیره مستقل	۶	۹	۹	۶	۵

سپس میزان آلفای کرونباخ پرسشنامه دور اول برابر با (۰/۸۹۳) به دست آمده که بیشتر از مقدار ۰/۷ است که نشان دهنده تأیید پایایی پرسشنامه دور اول است و در نهایت بر اساس مقدار کشیدگی و چولگی داده‌ها به بررسی نرمال یا غیرنرمال بودن داده‌ها پرداختیم بر اساس نتایج به دست آمده تعدادی از سوالات امتیاز لازم را کسب نکرده که منجر به حذف آن‌ها از گردید. چون سوالات از دیدگاه خبرگان به اشباع نظری نرسیدند و تعدادی از سوالات حذف شدند. پرسشنامه دور دوم نیز همانند پرسشنامه دور اول برای خبرگان ارسال و بازخورد نتایج تحلیل گردید در این دور نیز اشباع نظری حاصل نگردید و مجبور به ارسال پرسشنامه دو سوم شدیم که نتایج آن به طور کامل بیان می‌گردد.

تجزیه و تحلیل پاسخ‌های رسیده در دور سوم: در این گام به تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌های تکمیل شده در دور سوم می‌پردازیم، پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌های تکمیل شده همانند دور اول و دوم تجمیع و میانگین نظرات خبرگان محاسبه می‌شود و سپس به تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده پرداخته می‌شود. مقدار تجمیع نظرات خبرگان را برای پرسشنامه دور سوم در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴- تجمیع نظرات خبرگان برای پرسشنامه دور سوم

شماره سوال	سوالات	طیف اهمیت				
		خیلی کم (۱)	کم (۲)	متوسط (۳)	زیاد (۴)	خیلی زیاد (۵)
۱	اقدامات پیشگیرانه و حمایتی			۲	۴	۲۹
۲	تعامل مسئولانه با تأمین‌کنندگان		۱	۱	۵	۲۸
۳	رعایت استانداردهای صنعت و الزامات نظارتی		۲	۲	۶	۲۵
۴	عوامل اجتماعی		۱	۴	۶	۲۴
۵	عوامل فناورانه		۲	۳	۳	۲۷
۶	گروه‌های ذی نفوذ		۲	۲	۵	۲۶
۷	تشویق فرهنگ کارآفرینی و نوآوری		۴	۷	۱۰	۱۴
۸	تضمین پایداری مالی	۱	۳	۵	۹	۱۷
۹	شفافیت مالی و مالکیت		۱	۲	۵	۲۷
۱۰	پاسخگویی به نیازهای مشتریان و مصرف‌کنندگان		۱	۲	۴	۲۸
۱۱	برنامه‌ریزی استراتژیک		۲	۲	۵	۲۶
۱۲	تحلیل و مدیریت ریسک‌های کسب‌وکار			۲	۳	۳۰
۱۳	توسعه روابط مؤثر میان کارآفرینان و سرمایه‌گذاران		۲	۴	۴	۲۵
۱۴	مکانیزم‌های حل اختلاف میان ذینفعان			۲	۳	۳۰

شماره سوال	سوالات	طیف اهمیت				
		خیلی کم (۱)	کم (۲)	متوسط (۳)	زیاد (۴)	خیلی زیاد (۵)
۱۵	مدیریت شکایات و دعاوی حقوقی		۱	۲	۳	۲۹
۱۶	حمایت از تنوع و شمول		۱	۲	۵	۲۷
۱۷	سهام‌بندی مالکیت		۲	۲	۶	۲۵
۱۸	گزارشگری مالی شفاف		۲	۳	۸	۲۲
۱۹	نظارت بر عملکرد مدیریت ارشد		۲	۳	۷	۲۳
۲۰	سرمایه‌گذاران خطرپذیر		۲	۵	۵	۲۳
۲۱	احترام به حقوق سهامداران خرد			۲	۲	۳۱
۲۲	ارتباطات مؤثر		۱	۴	۱۰	۲۰
۲۳	جلسات هیأت مدیره	۱	۳	۵	۸	۱۸
۲۴	حمایت از قراردادهای عادلانه و الزام‌آور		۱	۱	۴	۲۹
۲۵	مدیریت بحران	۱	۳	۷	۱۳	۱۱
۲۶	مشارکت کارکنان		۲	۲	۵	۲۶
۲۷	انعطاف‌پذیری		۲	۵	۷	۲۱
۲۸	سیاست‌های مدیریت ریسک		۱	۲	۵	۲۷

میزان آلفای کرونباخ پرسشنامه دور اول برابر با (۰/۹۲۹) به دست آمده که بیشتر از مقدار ۰/۷ است که نشان دهنده تأیید پایایی پرسشنامه دور سوم است.

محاسبه ارزش فازی هریک از سوالات پژوهش: در این مرحله با استفاده از نظر خبرگان مقدار فازی هر یک از سوالات پژوهش محاسبه می‌کنیم.

نتایج محاسبات پرسشنامه دور سوم در جدول ۵ ارائه شده است. همانطور که مشاهده می‌شود، مقادیر فازی‌سازی شده DE برای همه سوالات تحقیق از مقدار میانگین مقیاس (۳) فراتر رفته است. این نشان می‌دهد که همه مولفه‌ها یا موارد موجود در پرسشنامه دور سوم در تقویت و توسعه حاکمیت شرکتی در کسب و کارهای کارآفرینانه مؤثر هستند. علاوه بر این، مشابه دوره‌های قبلی، هیچ مولفه جدیدی توسط کارشناسان پیشنهاد نشد. بنابراین، بر اساس نتایج به دست آمده، هدف تحقیق - شناسایی مولفه‌های مؤثر در فرآیندها و استراتژی‌های حاکمیت شرکتی در کسب و کارهای کارآفرینانه - محقق شده است. با این حال، بررسی معیار اجماع برای اطمینان از تجمیع نظرات کارشناسان برای همه سوالات (مولفه‌ها) همچنان ضروری است. در جدول، نتایج هر دو مقدار فازی‌سازی شده و معیار اجماع کارشناسان ارائه شده است. طبق توافق اولیه، معیار اجماع مستلزم آن است که حداقل ۷۰٪ از کارشناسان پاسخ یکسانی برای هر سوال ارائه دهند. در نتیجه، هر دو معیار توقف و اجماع به وضوح در جدول ۵ مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

جدول ۵- ارزش فازی، مقدار دی فازی و میزان اجماع

سوالات	ارزش فازی هر یک از سوالات			مقدار دی فازی شده هر سوال	وضعیت سوالات	بزرگترین مقدار تجمیع	میزان اجماع	وضعیت اجماع
	U	M	L					
q1	3	4	5	4.000	تایید شده	۲۹	۸۷.۳۸۰۹۵	اجماع شده
q2	2	۳.۸۳۳۳۳۳	۵	3.611	تایید شده	۲۸	۸۶.۱۹۰۴۸	اجماع شده
q3	2	۳.۷۵	۵	3.583	تایید شده	۲۵	۸۲.۶۱۹۰۵	اجماع شده
q4	2	۳.۶	۵	3.533	تایید شده	۲۴	۸۲.۱۴۲۸۶	اجماع شده
q5	2	۳.۵	۵	3.500	تایید شده	۲۷	۸۲.۸۵۷۱۴	اجماع شده
q6	2	۳.۷۱۴۲۸۶	۵	3.571	تایید شده	۲۶	۸۳.۰۹۵۲۴	اجماع شده
q7	2	۳.۵۸۸۲۳۵	۵	3.529	تایید شده	۱۴	۷۰.۹۵۲۳۸	اجماع شده
q8	1	۳.۲۵۲۹۴۱	۵	3.118	تایید شده	۱۷	۷۲.۳۳۳۳۳	اجماع شده
q9	2	۳.۷۱۴۲۸۶	۵	3.571	تایید شده	۲۷	۸۵	اجماع شده
q10	2	۳.۶۶۶۶۶۷	۵	3.556	تایید شده	۲۸	۸۵.۴۷۶۱۹	اجماع شده
q11	2	۳.۷۱۴۲۸۶	۵	3.571	تایید شده	۲۶	۸۳.۰۹۵۲۴	اجماع شده
q12	3	۴	۵	4.000	تایید شده	۳۰	۸۷.۸۵۷۱۴	اجماع شده
q13	2	۳.۵	۵	3.500	تایید شده	۲۵	۸۱.۱۹۰۴۸	اجماع شده
q14	3	۴	۵	4.000	تایید شده	۳۰	۸۷.۸۵۷۱۴	اجماع شده
q15	۲	۳.۶	۵	3.533	تایید شده	۲۹	۸۵.۹۵۲۳۸	اجماع شده
q16	۲	۳.۷۱۴۲۸۶	۵	3.571	تایید شده	۲۷	۸۵	اجماع شده
q17	۲	۳.۷۵	۵	3.583	تایید شده	۲۵	۸۲.۶۱۹۰۵	اجماع شده
q18	۲	۳.۷۲۷۲۷۳	۵	3.576	تایید شده	۲۲	۸۰.۴۷۶۱۹	اجماع شده
q19	۲	۳.۷	۵	3.567	تایید شده	۲۳	۸۰.۹۵۲۳۸	اجماع شده
q20	۲	۳.۵	۵	3.500	تایید شده	۲۳	۷۹.۵۲۳۸۱	اجماع شده
q21	۳	۴	۵	4.000	تایید شده	۳۱	۸۸.۳۳۳۳۳	اجماع شده
q22	۲	۳.۷۱۴۲۸۶	۵	3.571	تایید شده	۳۰	۸۰.۲۳۸۱	اجماع شده
q23	۱	۳.۳۱۲۵	۵	3.104	تایید شده	۱۸	۷۳.۸۰۹۵۲	اجماع شده
q24	۲	۳.۸	۵	3.600	تایید شده	۲۹	۸۶.۶۶۶۶۷	اجماع شده
q25	۱	۳.۴۳۴۷۸۳	۵	3.145	تایید شده	۱۳	۶۹.۰۴۷۶۲	عدم اجماع
q26	۲	۳.۷۱۴۲۸۶	۵	3.571	تایید شده	۲۶	۸۳.۰۹۵۲۴	اجماع شده
q27	۲	۳.۵۸۳۳۳۳	۵	3.528	تایید شده	۲۱	۷۸.۵۷۱۴۳	اجماع شده
q28	۲	۳.۷۱۴۲۸۶	۵	3.571	تایید شده	۲۷	۸۵	اجماع شده

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، بجز سوال ۲۵ (مدیریت بحران) بقیه سوالات خبرگان به توافق و تجمیع رسیده‌اند و مقدار اجماع نظرات خبرگان بر روی هر یک از پاسخ‌ها بیشتر از ۷۰٪ است. بنابراین بر اساس نظرات تیم پژوهشی شرط اجماع نظرات خبرگان در پرسشنامه دور سوم پذیرفته می‌شود. با توجه به نتایج به‌دست آمده یعنی دستیابی سوالات به سطح اجماع مشخص شده و عدم حذف یا اضافه شدن مؤلفه جدید به پژوهش

مشخص شده که شرط توافق پژوهش فراهم شده است و همچنین با توجه به رسیدن به شرط توقف، مؤلفه‌های مهم که به تعداد ۲۸ مولفه اصلی از نظر دید و امتیازات خبرگان امر پژوهش حائز اهمیت تشخیص داده شدند که از نتایج پژوهش می‌باشند و برای ثبات توسعه راهکارهای حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه مورد بهره برداری قرار می‌گیرند.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

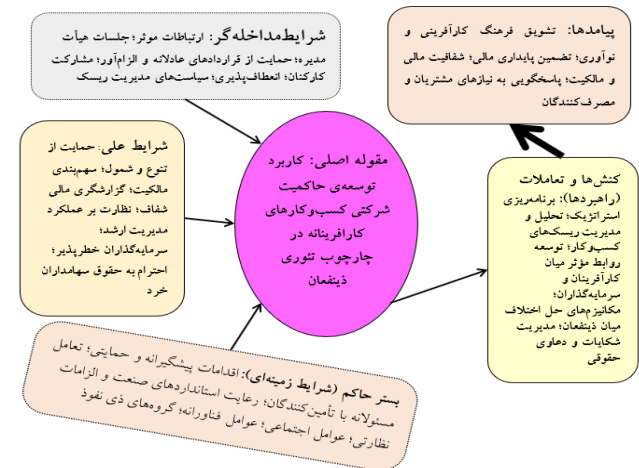
محققان در پژوهش جاری پس از استخراج مفاهیم و مقولات از کدگذاری‌های صورت پذیرفته در روش گراند تئوری مبادرت به شناسایی مولفه‌ها پژوهش براساس نظر خبرگان و تحقیقات صورت گرفته در ارتباط با حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه نموده است تا پایه و اساس پژوهش را در راستای شناسایی مولفه‌ها مورد استفاده قرار دهد. به همین علت یافته‌های اصلی پژوهش در دو بخش چارچوب مفهومی (ادبیات نظری و پیشینه تحقیق) و شناسایی مولفه‌ها (مصاحبه و خبرگان) ارائه شده است. قبل از بررسی دو بخش معرفی شده بیان می‌گردد که مولفه‌های شناسایی شده سبب بهبود شیوه‌های حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه گردیده است چراکه در این مولفه‌ها علاوه بر تأکید ویژه اقدامات پیشگیرانه و حمایتی؛ پرداخت مالیات؛ پاسخ‌گویی به توقعات جامعه؛ شفافیت مالی و مالکیت؛ برنامه‌ریزی استراتژیک؛ مکانیزم‌های حل اختلاف میان ذینفعان؛ سیاست‌های مبارزه با فساد و تضاد منافع؛ تمرکز مالکیت؛ حفظ منافع کارکنان؛ حمایت از تنوع و شمول؛ ارتباطات مؤثر؛ حمایت از قراردادهای عادلانه و الزام‌آور؛ هیئت‌مدیره مستقل؛ انعطاف‌پذیری و... برای تقویت زیرساخت چارچوب‌های حاکمیت شرکتی، کارآفرینی و منافع ذینفعان با ایجاد قوانین ملون شده است که در نهایت بتوانند در فاز شناسایی مسائل حاکمیت شرکتی و کارآفرینی مؤثرتر باشد. مولفه‌های شناسایی شده در این پژوهش عبارتند از: حمایت از تنوع و شمول؛ سهم‌بندی مالکیت؛ گزارشگری مالی شفاف؛ نظارت بر عملکرد مدیریت ارشد؛ سرمایه‌گذاران خطرپذیر؛ احترام به حقوق سهامداران خرد؛ برنامه‌ریزی استراتژیک؛ تحلیل و مدیریت ریسک‌های کسب‌وکار؛ توسعه روابط مؤثر میان کارآفرینان و سرمایه‌گذاران؛ مکانیزم‌های حل اختلاف میان ذینفعان؛ مدیریت شکایات و دعاوی حقوقی؛ تشویق فرهنگ کارآفرینی و نوآوری؛ تضمین پایداری مالی؛ شفافیت مالی و مالکیت؛ پاسخگویی به نیازهای مشتریان و مصرف‌کنندگان؛ اقدامات پیشگیرانه و حمایتی؛ تعامل مسئولانه با تأمین‌کنندگان؛ رعایت استانداردهای

پیشنهاد می‌شود در سطح سیاست‌گذاری کلان، چارچوب‌های قانونی و مقرراتی ویژه‌ای برای حاکمیت شرکتی استارت‌آپ‌ها تدوین گردد تا متناسب با ماهیت پویا و مراحل رشد این کسب‌وکارها، الگوی مستقلی برای شفافیت مالی، ترکیب هیأت‌مدیره، پاسخگویی مدیران، مدیریت ریسک و رعایت حقوق ذینفعان ایجاد شود. همچنین پیشنهاد می‌شود نظام نظارتی کشور با رویکرد پشتیبان و تسهیل‌گر عمل کرده و استانداردهای ملی مدیریت ریسک، گزارشگری مالی شفاف و نظام‌های حل اختلاف تخصصی برای زیست‌بوم کارآفرینی ایجاد گردد. در سطح سازمانی، تأکید می‌شود که کسب‌وکارهای کارآفرینانه از مراحل اولیه شکل‌گیری، ساختارهای رسمی حاکمیت شرکتی را در قالب هیأت‌مدیره مستقل، کمیته‌های راهبردی، مکانیزم‌های شفافیت، خط‌مشی‌های مالکیت و گزارشگری مالی دقیق برقرار کنند. همچنین لازم است این کسب‌وکارها برنامه‌ریزی استراتژیک، مدیریت ریسک، فرهنگ مسئولیت‌پذیری، مشارکت کارکنان، حفظ منافع سهامداران خرد و توسعه روابط سازنده میان کارآفرینان و سرمایه‌گذاران را تقویت نمایند. استفاده از قراردادهای استاندارد، توجه به شفافیت مالکیت و تقویت سازوکارهای حل اختلاف میان ذینفعان نیز توصیه می‌شود. در سطح سازوکارهای کارآفرینی، پیشنهاد می‌گردد نهادهای تخصصی برای داوری و رسیدگی به اختلافات ایجاد شود و نقش شتاب‌دهنده‌ها، مراکز نوآوری و نهادهای مالی در آموزش، توانمندسازی و توسعه فرهنگ حاکمیت شرکتی در استارت‌آپ‌ها تقویت گردد. تدوین قراردادهای استاندارد میان کارآفرینان و سرمایه‌گذاران، توسعه زیرساخت‌های داده‌ای، سیستم‌های اعتبارسنجی هوشمند و توجه به عوامل اجتماعی و فناورانه نیز از الزامات ضروری است. از منظر پژوهشی، پیشنهاد می‌شود شاخص‌های بومی برای سنجش حاکمیت شرکتی در کسب‌وکارهای کارآفرینانه طراحی شود، مطالعات طولی جهت ارزیابی تأثیر مولفه‌های شناسایی‌شده در دوره‌های زمانی مختلف انجام گیرد و مدل‌های بومی *ESG* متناسب با شرایط اکوسیستم کارآفرینی ایران توسعه یابد. مجموع این اقدامات می‌تواند به تقویت زیرساخت‌های حاکمیت شرکتی، ارتقای کارایی کسب‌وکارهای کارآفرینانه و بهبود منافع ذینفعان در سطح ملی کمک نماید.

منابع

عسگرپور، رسول و ابوطالبی، حمید. (۱۴۰۳). تأثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی شرکت‌ها از طریق متغیر واسطه‌ای شفافیت با استفاده از روش فراجلیل. مدیریت دارایی و تأمین مالی،

صنعت و الزامات نظارتی؛ عوامل اجتماعی؛ عوامل فناورانه؛ گروه‌های ذی نفوذ؛ ارتباطات موثر؛ جلسات هیأت‌مدیره؛ حمایت از قراردادهای عادلانه و الزام‌آور؛ مشارکت کارکنان؛ انعطاف‌پذیری؛ سیاست‌های مدیریت ریسک که براساس نظر خبرگان در این پژوهش و تحلیل سلسله مراتب دلفی فازی بدست آمده است، در نهایت این مولفه‌ها و به کارگیری آن‌ها در حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه سبب بهبود و اثربخش منافع ذینفعان و تقویت زیر ساخت‌های حاکمیت شرکتی می‌گردد.

شکل ۲- الگوی نهایی پژوهش

در مورد مقایسه یافته‌های تحقیق حاضر با سایر یافته‌های محققان باید اشاره کرد که این پژوهش حاضر با تحقیقات **عسگرپور و طالبی (۱۴۰۳)** از حیث استقلال هیأت‌مدیران، نقش دوگانه مدیرعامل و کمیته حسابرسی، **فروزانفر و همکاران (۱۴۰۲)** فکر تلفیق ساختار کارآفرینی سازمانی، تقویت حاکمیت شرکتی، استفاده از رویکرد اکوسیستم کسب و کار (۱۴۰۰) حاکمیت شرکتی، سرمایه‌گذاری، عملکرد مالی، **کارپوف و همکاران (۲۰۲۱)** در مولفه‌هایی چون تمرکز ذینفعان، هزینه‌های اجتماعی، **دونی و همکاران (۲۰۲۱)** مشارکت ذینفعان، عملکرد اجتماعی، فرهنگ شرکتی مسئولیت اجتماعی شرکت، **هوپی‌لوی (۲۰۱۶)** مدیریت، تعادل بین سهامداران، گروه‌های ذینفع، همراهی می‌باشد نتایج این پژوهش می‌تواند نقش و اهمیت شاخص‌های موثر بر فرآیند تدوین الگوی حاکمیت شرکتی کسب‌وکارهای کارآفرینانه و تئوری‌های ذینفعان را آشکار سازد، تا در برنامه‌ریزی‌های کلان خود و تدوین استراتژی‌های حاکمیت شرکتی در غالب انسجام در کسب‌وکارهای کارآفرینانه و نهادینه‌سازی منافع ذینفعان در چارچوب‌های مربوطه در قوانین و مقررات شرکتی بصورت رسمی و قانونی و به سبب ارتقای این موضوع به صورت هدفمند اقدام گردد. لذا با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر و شناسایی مولفه‌های مؤثر بر حاکمیت شرکتی در کسب‌وکارهای کارآفرینانه،

- فریورتنها، الهه و احمدی جوهرانی، محمدرضا. (۱۴۰۳). بررسی نقش حاکمیت شرکتی و تاثیر آن بر عملکرد شرکت های پیمانکاری، دوازدهمین کنفرانس بین المللی چشم اندازهای نوین در مدیریت، حسابداری و کارآفرینی، تهران.
- موسویان، سیدحسین. (۱۳۹۵). بررسی تاثیر خصوصی سازی بر عملکرد مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، چهارمین کنفرانس بین المللی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری، برلین-آلمان.
- نظام پور، عشرت و محمدی، احمد. (۱۴۰۱). مطالعه ادبیات نظری اهمیت حاکمیت شرکتی و عملکرد در پژوهش های حسابداری. نشریه علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری، ۱۲۸۳-۱۲۷۷، ۶(۲۳).
<https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/1787>
- Armstrong, C. S., Blouin, J. L., Jagolinzer, A. D., & Larcker, D. F. (2015). Corporate governance, incentives, and tax avoidance. *Journal of Accounting and Economics*, 60(1), 1-17.
<https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2015.02.003>
- Armstrong, C. S., Guay, W. R., & Weber, J. P. (2010). The role of information and financial reporting in corporate governance and debt contracting. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2-3), 179-234.
<https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2010.10.001>
- Baqeri, S., et al. (2015). Stakeholder theory and corporate responsibilities.
https://www.ghazavat.org/article_162151.html
- Brickley, J. A., & Zimmerman, J. L. (2010). *Corporate governance myths: Comments on Armstrong, Guay, and Weber* (Simon School Working Paper No. FR 10-29). SSRN.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.1681030>
- Bruton, G., Ahlstrom, D., & Puky, T. (2021). Corporate governance in entrepreneurial ventures. *Entrepreneurship Theory & Practice*, 10(1-2), 1-157. <http://dx.doi.org/10.1561/03000000037>
- Claessens, S., & Yurtoglu, B. B. (2013). Corporate governance in emerging markets: A survey. *Emerging Markets Review*, 15, 1-33.
<https://doi.org/10.1016/j.ememar.2012.03.002>
- Davis, G. F., & Marquis, C. (2004). The globalization of stock markets and convergence in corporate governance. In V. Nee & R. Swedberg (Eds.), *Economic sociology of capitalism*. Princeton University Press.
https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?nu_m=19785
- ۱۲(۱)، شماره پیاپی (۴۴)، ۱۱۱-۱۲۴.
<https://doi.org/10.22108/amf.2024.139769.1837>
- ترابی، محمد حسن، سخدری، کمال، عزیزی، محمد، موسی خانی، مرتضی. (۱۴۰۱). ارائه مدل کارآفرینی سازمانی درکسب و کارهای درون سازمانی مبتنی بر حاکمیت شرکتی در ایران، فصلنامه مدیریت توسعه و تحول، ۱۴(۴۹)، ۲۰-۱۱.
<https://sanad.iau.ir/Journal/jdem/Article/949143>
- فروزانفر، هومن؛ موسی خانی، مرتضی؛ الوانی، سید مهدی؛ کاظمی، ابوالفضل. (۱۴۰۲). ارائه مدل کارآفرینی سازمانی مبتنی بر حاکمیت شرکتی در صنعت بانکداری، فصلنامه مدیریت توسعه و تحول، ۱۵(۵۳)، ۱-۱۳.
<https://sanad.iau.ir/Journal/jdem/Article/949541>
- باقری، محمود، صادقان ندوشن، مهرداد. (۱۳۹۵). تئوری دینفعان در حقوق شرکت‌ها، فصلنامه قضاوت، ۸۷، ۲۷-۵۴.
https://www.ghazavat.org/article_162151.html
- تفرشی، محمدعسائی، یحیی‌پور، جمشید. (۱۳۹۲). تئوری دینفعان بارویکردمقررات شرکت‌های سهامی ایران، فصلنامه بورس اوراق بهادار، ۲۳(۶)، ۱۳۹-۱۶۷.
<https://www.ensani.ir/file/download/article/20140722134655-9455-99.pdf>
- حساس یگانه، یحیی. برزگر، قدرت‌الله. (۱۳۹۱). مسئولیت اجتماعی شرکتهای، سیر تکامل مفاهیم و تعاریف، فصلنامه حسابداری رسمی، ۱۷.
<https://www.iacpa.ir/portals/0/pdf/fasnameh/fasnameh21/MasooliateEjtemaee-HassasYeganeh&Barzegar.pdf>
- داوری، ابوالفضل، داوری، هدی. (۱۴۰۰). تاثیر سرمایه فکری بر عملکرد مالی بانک مسکن از طریق نقش حاکمیت شرکتی، رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری ۵(۱۷)، ۳۶-۴۸.
<https://majournal.ir/index.php/ma/article/view/827>
- شریفی فرد، محسن، کعب عمیر، احمد، محمودی، علی و مهربانی، فاطمه. (۱۴۰۱). ارائه الگوی هژمونیک ایجاد تعارض منافع دینفعان در شرکت هایی با مالکیت خانوادگی: ویژگی های نظریه کادیلوئیسم ها در حاکمیت شرکتی. حسابداری مدیریت، ۱۵(۵۵)، ۱۱۲-۱۳۳.
<https://www.magiran.com/p2567566>
- ضیاء، بابک، و کفائی، فرزاد. (۱۳۹۹). طراحی مدل جامع حاکمیت شرکتی با رویکرد نوآوری باز در صنعت بیمه. مدیریت نوآوری در سازمان های دفاعی، (پیاپی ۹)، ۲۵-۵۰.
https://search.isc.ac/dl/search/defaultta.aspx?DT_C=8&DC=1190867

- <https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/corporate-governance.html>
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (2nd ed.). Sage Publications.
<https://library.atu.edu.kz/files/50909.pdf>
- Tafreshi, Mohammad, & Isaee, Yahya Pour, Jamshid. (2013). Stakeholder theory with an approach to the regulations of Iranian joint-stock companies. *Securities and Exchange Quarterly*, 23(6), 139–167.
https://www.ensani.ir/file/download/article/2014_0722134655-9455-99.pdf
- Zia, Babak, & Kafei, Farzad. (2020). Designing a comprehensive corporate governance model with an open innovation approach in the insurance industry. *Innovation Management in Defense Organizations*, 3(3, Issue 9), 25-50.
<https://search.isc.ac/dl/search/defaultta.aspx?DT C=8&DC=1190867>
- Dyck, I.J. Alexander and Zingales, Luigi, (2002). The Corporate Governance Role of the Media, NBER Working Paper No. w9309, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=347081>
- Eisenhardt, K. M., & Graebner, M. E. (2007). Theory building from cases: Opportunities and challenges. *The Academy of Management Journal*, 50(1), 25–32.
<http://www.jstor.org/stable/20159839>
- Freeman, R. E., Harrison, J. S., & Zyglidopoulos, S. (2018). *Stakeholder theory: Concepts and strategies*. Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/9781108539500>
- Harrison, J. S., & Wicks, A. C. (2021). Harmful stakeholder strategies. *Journal of Business Ethics*, 169(3), 405–419.
<https://doi.org/10.1007/s10551-019-04310-9>
- Harrison, J. S., Freeman, R. E., & Sá de Abreu, M. C. (2015). Stakeholder theory as an ethical approach to effective management: Applying the theory to multiple contexts. *Revista Brasileira de Gestão de Negócios*, 17(55), 858–869.
<https://doi.org/10.7819/rbgn.v17i55.2647>
- Hassas Yeganeh, Yahya, & Brzgar, Ghodrattollah. (2012). Corporate social responsibility: Evolution of concepts and definitions. *Official Accountant Quarterly*, 17.
<https://www.iacpa.ir/portals/0/pdf/faslnameh/faslnameh21/MasooliateEjtemaee-HassasYeganeh&Barzegar.pdf>
- Jensen, M. C. (2010). Value maximization, stakeholder theory, and the corporate objective function. *Journal of Applied Corporate Finance*, 22(1), 32–42.
<https://doi.org/10.1111/j.1745-6622.2010.00259.x>
- Klepczarek, E. (2021). Corporate governance theories in the new institutional economics perspective: The classification of theoretical concepts. *Studia Prawno-Ekonomiczne*, 105, 243–258.
<https://doi.org/10.26485/SPE/2017/105/14>
- Lambert, D. M., & Schwieterman, M. A. (2012). Supplier relationship management as a macro business process. *Supply Chain Management: An International Journal*, 17(3), 337–352.
<https://doi.org/10.1108/13598541211227153>
- Lie, L. (2023). OECD principles of corporate governance. In *Encyclopedia of sustainable management* (pp. 1–4). Springer.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-02006-4_1181-1
- OECD. (2023). *G20/OECD principles of corporate governance*. OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/ed750b30-en>
- Schneider, S., & Spieth, P. (2022). Corporate governance and innovation in tech-based firms.